Тихий, здається, був у нашій школі Юрко Зяблик. Невисокий, довгоносий, мав дівочий голос, ходив так, наче завжди під ногами не земля, а драглиста хитавиця. Уроки іноді готував

— іноді не готував, іноді приходив до школи вчасно — іноді запізнювався. З весною траплялось, що не тільки на заняття не приходив, а й з дому пропадав. По кілька днів десь никає, а потім з'являється — виморений, спокійний, на запитання — де бував і що бачив? — не відповідає, а тільки губи ледь-ледь кривить.

— Ні, ти не криви губи,— насідала класний керівник.— Ти признайся, де пропадав.

— Я не пропадав,— обзивається Зяблик.

— А де ти був?

— А я до свого діда ходив,— незворушно відповідав Зяблик. І нарешті, брався розказувати: — Прийшов до діда, а він із лежанки не встає. Геть зовсім ослаб, що й не ворухнеться. То я водою поїв.

У класі сміються. Роздратована вчителька питає:

— А хіба в нього баби немає?

— Яка вже та баба!..— дуже серйозно, по-дорослому каже Зяблик і байдуже махає рукою,— Ту бабу теж треба поїти.

Знову сміються. Зяблик здивовано позирає на товаришів

— чого ви, мовляв, регочете, адже все це я розказую серйозно. І такий він щиросердний у здивуванні, що вчителька лагіднішає і ні з уроку не виганяє, ні по матір не посилає.

Якось прийшов Зяблик до класу з граком за пазухою. Навіть не з граком, а з маленьким граченятком. Одігрівав його за пазухою, поки вчителька звернула на нього увагу.

— Чого ти чухаєшся, Зяблик? — мовила до нього.

Учні, наперед знаючи, що відбудеться цікава розмова, вже почали осміхатись.

— А я не чухаюся,— заперечив Зяблик.

— Що ж ти робиш?

— Граченя тримаю.

— Яке граченя? Звідки воно в тебе? Навіщо приніс?

— Воно з гнізда випало, то я підібрав, щоб машина не наїхала чи корова не наступила.

— Отак і сидітимеш на уроці?

— А що, сидітиму...

— Іди й викинь, я хочу проводити уроки не з граченятами, а з дітьми.

Зяблик вийшов із класу і більше не повернувся. Коли давали додому вивчити вірш, то Зяблик майже ніколи нічого не міг вивчити. Виходив до дошки і мовчав.

— Ти чого мовчиш? — запитувала вчителька.

— Я згадую,— спокійно відповідав Зяблик

— Ну, згадуй,— дозволяла вчителька, знизуючи плечима. А по хвилі: — То що, згадав?

Зяблик неприродно голосно, майже викрикуючи, починав декламувати, проте збивався на п'ятому чи шостому слові. Збившись, блукав очима по стелі, по підлозі, наче там намагався прочитати потрібний текст.

— Чого ти мовчиш?

— А я згадую,— знову повторював Зяблик

— Сідай на місце, ти нічого не вивчив.

— Неправда! — ображеним грубим голосом одказував Зяблик. І знову згадував одне чи двоє слів із вірша. Якщо в учительки вистачало терпіння, Зябликові вдавалось-таки згадати весь вірш до кінця. Але найчастіше Юрко все-таки одержував двійку.

Так от подія, що прогриміла на весь район і навіть на всю область, у нашій школі трапилася, і саме з Юрком Зябликом. Одного разу після уроків зібрався гурт учнів молодших класів, і пішли вони не додому, а до річки. Провесіння пора стояла, верби вже починали зеленіти довгими хвилястими косами, а на голому вітті кленів рясний брунатний цвіт затемнів. Спершу діти никали чередою з горба на горб, просто на воду дивилися, далі в небо задирали голови — чи побачать прилітних птахів.

(Згодом так і запротокольовано в документах: ходили над річкою і в воду дивилися, а також у небо — чи не летять гуси або журавлі.)

Річка вже кілька тижнів як вивільнилася від криги, повінь спала, і текла вода в піщаних берегах не дуже весело й швидко. На тому місці, де влітку видовжувалася коса, порався біля човна дядько Родіон, знаний у селі як п'яниця й забіяка. Дядько Род іон хотів, либонь, переправитися на той бік, але побоювався — ніхто ще не плавав, та й течія швидка. Всі діти стовпились біля човна.

— Що, дядьку, пливти хочете? — поспитав Зяблик. Родіон глипнув на нього сердито, ніби образили його, і

буркнув:

— А ти що — спрос?

— Я не спрос,— розважливо відказав Зяблик, а всі діти засміялись.— Я лише так.

— А не спрос, то не сунь свій нос,— знову буркнув дядько. Діти ще зареготали. Зяблик обійшов навколо човна, копнув

у кількох місцях черевиком і МОВИВ:

— О, хіба човен? Він же зовсім розсохся, візьмете й потонете, тільки булькне.

Родіон дивився на нього, як на прояву.

— Ти чого по човну стукаєш?

— Я лише так,— іще розважливіше зажеречив Зяблик.— Я кажу те, що є.

— А хто тебе просить?

— Хіба треба просити?

(Згодом діти всю цю незначну розмову пригадували слово в слово, ніби то могло мати велике значення.)

— Ану забирайся звідси!

— Хіба це ваша річка чи пісок? — слушно заперечив Зяблик.

— Дивись, ти у мене добалакаєшся,— пробурчав Родіон. Невдовзі діти стояли на березі й стежили, як він

переправляється. Човен швидко зносило, дядько силкувався гребти веслом, проте марно. Посеред річки обернувся до дітей і погрозливо помахав кулаком.

— Собі самому! — крикнув Зяблик, але той, либонь, не почув.

Коли дядько дістався протилежного берега, вони затіяли гру в війну. Спершу просто бігали одне за одним, боролися, качались по землі, а далі надумали розділитись на дві ватаги, й неодмінно так, щоб ув одній ватазі був Гітлер. Звісно, всі відмовлялись, бо кому ж хочеться!

— От які ви! — дратувався Зяблик— Це ж не назавжди бути за Гітлера. Пограємось — і край!

Охочий не знаходився. Врешті, сказали Зябликові:

— Сам будь, коли такий розумний.

— То й буду,— згодився той.— Начуватиметесь у мене. Рятуватиметесь, хто зможе, а хто не втече — пощади не матиме.

Повиламували дрючки і строчили з тих дрючків, наче з кулеметів. Такий крик і тріскотнява стояли в березі, наче розпочалася справжня війна. Звичайно, "гітлерівці" на початку гри наступали. Вони, пострілюючи з дрючків, перебігали від куща до куща, і коли вважалося, що вони когось убили, то убитий мусив лежати й не зводитись із землі. Згодом убиті всі позбиралися на кручі й чекали, що ж далі.

У Гітлера, чи то в його поплічників, знайшлися сірники, й тепер вони не просто воювали, а спалювали міста і села. Тобто збирали в купи очерет, суччя всяке, галуззя — й підпалювали. Скоро по всенькому березі тремтіли високі дими, все заслано сивими пасмами, і в тій заволоці війна точилася ще цікавіша й ще запекліша. "Гітлерівці" скаженіли, не милуючи нічого живого.

Та історію не повернеш назад, і після Сталінграда довелось їм одступати. Покотилися назад, котились довго, й було їм важко, бо навіть недавно повбивані ожили й стали мстити. Потім усі гуртом накинулися на Гітлера, схопили за руки та за ноги і, дружно прокричавши "ура!", проголосили перемогу.

— А тепер,—міцно тримаючи мокрого й брудного Зяблика, стали вирішувати,— поквитаємося з ним за злочини!

— За кров народу! — кричали.

— За сльози матерів! —Ура!

— За вдів і сиріт!

— Ура!

— За землю рідну!

— Ура!

Отак, оточивши Зяблика, вичитували йому всі кривди, заподіяні гітлерівцями, звинувачували в морі, голоді й руїнах.

І при цьому голосно кричали "ура!", радіючи, що страшна війна, яку вели з ворогами, вже позаду і ворогам за все можна відплатити.

А як покарати Гітлера? Довго не думали — вирішили втопити, щоб і сліду на землі не зосталося.

— Може, я сам скочу в річку? — мовив Зяблик і зіщулився: було ще холоднувато.

— Е-е, скочиш! — заперечили йому.— Скочиш — і вилізеш на берег. Ти ж умієш плавати!

Гітлер не перечив — справді-бо вмів плавати. Тихої погоди перепливав без передишки цю річку до протилежного берега й назад. Крім того, вмів, набравши повні легені повітря, довго триматися під водою.

Щоб не випірнув, надумали причепити йому до шиї камінь. І зразу ж знайшли неподалік чималенький валун, обліплений жовтою глиною.

— Ну що, цей камінь підійде? — поспитали в Зяблика. Той підняв у руках камінь — й усміхнувся.

— Підійде,— мовив.

— То що, за пазуху запхнути?

Спробували запхнути камінь за пазуху, проте не вліз. Та й Зяблик почав кричати, що дуже холодний.

— А як же інакше? — питали в нього.

— На паску підчепіть,— порадив сам Гітлер.— А пасок прив'яжіть до шиї.

Хтось ізняв пасок, а що одним не можна обв'язати, щоб і для зашморга вистачило Зябликові, то він і свій пасок зняв та дав хлопцям. Був у нього гарненький пасок, із телячої шкіри, ще зовсім новий, а фігурна пряжка, яку Зяблик часто чистив, аж сяяла. Хлопцям та пряжка найбільше сподобалась, і хтось мовив:

— Оце пряжка! Шкода такої, правда?

— А чого там шкода,— заперечив Зяблик.— Хіба з нею що станеться?

Згодилися, що з пряжкою нічого не станеться, ото хіба що шкіра трохи намокне. Добре припасували вагу, приладнали Зябликові до шиї й повели до річки.

З протилежного берега повертався в човні дядько Родіон. Либонь, запідозрив щось, бо звівсь у човні і, розмахуючи руками, кричав. Діти звернули на нього увагу й стали дружно реготати — дуже смішним здався дядько Родіон. А той ухопився за весло й почав щодуху гребти. Течія зносила його човен...

— Давайте швидше, а то Родіон летить.

Спершу Гітлер ішов сам, а потім схопили його за руки, щоб не здумав вириватись. Вивели на кручу.

— Сам стрибнеш? — запитали.

І раптом у Зябликових очах з'явився страх — він зрозумів, що хлопці не жартують. Губи затремтіли, все на ньому настовбурчилося, став схожий на перелякане пташеня, котре відчуло подих небезпеки.

— Хлопці! — закричав.— Та що ви? Хлопці! Ну!.. Погралися — і край...

— Топіть Гітлера! Ура!

Гурт насідав, Зяблика зіпхнули на самісінький край, хтось іще наддав плечем — і раптово Зяблик зірвався з кручі й полетів у річку.

Тільки стояло в дитячих вухах його останнє:

— Хло-о-опці!

Й тоді, коли він зник під водою, діти зрозуміли, що сталося. Дехто кинувся тікати, дехто став спускатись до річки... Дядько Родіон, лаючись, поспішав до кручі. Зносило, і човен пристав ген-ген оддалік. Дядько, застряючи важкими чобітьми в піску, біг і, здається, ніяк не міг зрушити з місця.

Весняна вода котилася швидко; на похмурій, зовсім надвечір згаслій поверхні, не виднілося жодного сліду...